

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА

Кафедра політології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА
«*28*» *серпня* 2025р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Рівень вищої освіти:

перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань:

С - Соціальні науки, журналістика,
інформація та міжнародні відносини

Спеціальність:

С2 - Політологія

Освітньо-професійна програма:

Політологія

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія зарубіжної політичної думки»
Одеса: ОНУ. 21 с.

Розробник: **А.В. Пехник**, кандидат політичних наук, доцент.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології
Протокол № 1 від «29» серпня 2025р.

Завідувач кафедри

(підпис)

Світлана КОЧ
(прізвище та ініціали)

Погоджено із гарантом ОПП Політологія

(підпис)

Ірина МИЛОСЕРДНА
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) ФМВПС
Протокол № 1 від «29» серпня 2025р.

Голова НМК

(підпис)

Олег ХОРОШИЛОВ
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

Протокол № від « » 20 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 4 годин – 120 змістових модулів – 3 ІНДЗ* – _____ (вид завдання)	Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини» Спеціальність С2 «Політологія» Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Обов'язковий ОК 12	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		2-й	1-й
		<i>Лекції</i>	
		24 год.	8 год.
		<i>практичні</i>	
		24 год.	6 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		0 год.	0 год.
		<i>Самостійна робота</i>	
		72 год.	106 год.
		у т.ч. ІНДЗ*: - год.	
		Форма підсумкового контролю: іспит	

* – за наявності

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою дисципліни є вивчення розвитку політичного знання на тлі історичних епох та визначальних процесів світової історії; хронологічно прослідкувати, проаналізувати основні політичні вчення, оцінити їх роль та значення для політичного розвитку.

Завданнями дисципліни є:

- розкриття змісту етапів розвитку зарубіжної політичної думки;
- з'ясування змісту політичних вчень та авторських поглядів, політологічних концепцій, що мають визначальний для сучасного наукового знання характер;
- аналіз особливостей становлення й розвитку політичного знання під впливом визначальних факторів історичної доби, країни, цивілізації тощо.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральні компетентності (ІК)

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК07. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК04. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

Очікувані програмні результати навчання (РН):

РН03. Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.

РН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.

РН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен :

знати: основні етапи історії розвитку політичної думки, історичні коріння сучасних політологічних концепцій; умови виникнення політологічного підходів до вивчення соціальної

реальності; базові теоретичні ідеї політичної думки, основні парадигми політологічного знання, що сформувалися протягом їхнього становлення й розвитку; основні політичні проблеми, які аналізувалися та вирішувалися на різних етапах формування політологічного знання.

вміти: оцінювати історичні умови розвитку політичної думки, знання; розкривати внесок того чи іншого мислителя, вченого, ідеолога у розвиток політичного знання у межах власної історичної епохи та в цілому; аналізувати й оцінювати політичну думку політологічні теорії з точки зору наукових та ідеологічних позицій їхніх представників; окреслювати послідовну ретроспективу й перспективу становлення різних теорій та шкіл; працювати з науковою історичною, соціологічною та політологічною літературою; працювати з теоретичними творами (першоджерелами) та здійснювати їх аналіз;

володіти: знаннями щодо загальної природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації; базовим категоріально-поняттєвим та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль I. Історія зарубіжної політичної думки: стародавній період.

Тема 1. Соціально-політична свідомість Стародавнього світу.

Світогляд та його структурні складові. Функції світогляду. Історичні форми світогляду та їх зміна. Міф та епос як найдавніші форми відображення дійсності й світосприйняття в умовах первісного та раннього класового суспільства. Релігійний світогляд та його відмінності від міфологічного. Джерела міфологічного та релігійного світогляду. Філософський світогляд. Космоцентризм, теоцентризм та антропоцентризм. Перші цивілізації та рабовласницький лад Стародавнього світу. Соціально-політична свідомість Стародавнього світу: загальні риси. Давньосхідний та європейський античний соціально-політичний світогляд: відмінності та закономірності прояву як цивілізаційні виміри.

Тема 2. Політична думка стародавнього Сходу.

Вивчити домінанти давньосхідної соціально-політичної думки. Пам'ятники соціально-політичної думки у Стародавньому Єгипті та цивілізаціях Месопотамії: апологія влади та нерівності. Релігійно-політичні вчення Стародавньої Індії: «Веди», «Махабхарата», «Закони Ману», «Артхашастра», буддизм, джайнізм. Основні течії зосередження соціально-політичної думки Стародавнього Китаю: конфуціанство, моїзм, легізм, даосизм. Концепція війни Сунь Цзи

Тема 3. Політична думка доби європейської Античності: Стародавня Греція, Стародавній Рим та антична філософія історії.

Особливості європейської Античності на тлі визначальних історичних процесів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Проаристократична та продемократична течії в історії становлення соціально-політичної думки Стародавньої Греції. Проаристократична течія: Піфагор, Геракліт, Сократ, Платон. ПрODEмократична течія: софісти, Демокрит, Аристотель, Епікур, грецькі стоїки. Соціально-політичні концепції Платона та Аристотеля як вершина давньогрецької соціально-політичної думки. Ідеальна держава Платона. Протосоціологія та вчення про поліс Аристотеля. Концепції Платона та Аристотеля про форми правління, їх зміну.

Розвиток соціально-політичної думки Стародавнього Риму на тлі визначальних історичних процесів й подій доби та політичної боротьби. Республіканський та імператорський Рим: особливості соціальнополітичної думки. Рим та раннє християнство. Соціально-політична концепція Цицерона. Римські стоїки: Сенека, Епіктет, Марк Аврелій. Філософія історії та її зародження у добу Античності. Три парадигми бачення соціально-історичного процесу, закладені у античності: песимістично-регресистська, оптимістично-прогресистська та циклічна. Історіософські концепції Гесіода, Овідія, Демокріта, Епікура, Платона, Аристотеля, Тита Лукреція Кара. Історіософські погляди родоначальників історичної науки Геродота, Фукидіда, Полібія.

Змістовий модуль 2 – Середньовіччя та Новий час.

Тема 4. Політична свідомість, думка та філософія історії доби Середньовіччя.

Середньовіччя як історична доба та феодалізм як суспільноекономічний та політичний устрій. Поширення християнства у Середземноморському регіоні та у Європі як один з визначальних соціально-історичних процесів доби. Початок світоглядних змін на фоні кризи рабовласництва. Релігійна свідомість та філософія історії раннього християнства та католицизму. Становлення теологічного бачення суспільства. Соціально-політичне вчення раннього християнства: людина та сенс її життя у вченнях «батьків церкви»: Августин Блаженний. Католицизм та Фома Аквінський про соціально-політичну тематику. Середньовічні ересі. У. Оккам та М. Падуанський як опозиційні церковні мислителі. Соціально-політична думка Візантії у добу Середньовіччя.

Тема 5. Політична думка доби європейського Відродження і Реформації.

Доба Відродження (Ренесансу), Реформації та початок Нового часу європейської історії. Ранньокapіталістичні відносини. Зміна світоглядної парадигми: ментальне розкріпачення та «вихід світського з тіні церковного»: секуляризація. Філософія Відродження: загальні наголоси

та основні представники. Основні напрямки соціальної філософії доби Відродження. Значення творчості гуманістів Відродження для розвитку соціального пізнання. Реформація, суспільно-політичні бачення «батьків» Реформації: М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер. Протестантизм та капіталізм. «Тираноборці». Погляди Е. де Ла Боесі: постановка проблематики «піраміди влади» та «добровільного рабства»

Тема 6. Політична думка початку Нового часу: Н. Макіавеллі, Ж. Боден, утопічні комуністи.

Політико-державний напрямок соціальної філософії початку Нового часу. Поява раціоналістичних концепцій політики: Н. Макіавеллі. Погляди Н. Макіавеллі на народ, суспільство, державу, владу, фігуру правителя, політичну боротьбу та публічну політику. Макіавеллізм. Суспільно-політична концепція Ж. Бодена: вчення про державний суверенітет, форми правління, власність, значення географічного фактору розвитку суспільства. Утопічний комунізм: «проекти майбутнього» Т. Мора та Т. Кампанелли: усупільненої організації виробництва й праці, злиття держави та суспільства

Тема 7. Політична думка XVII ст.: голландські та англійські мислителі.

Основні суспільно-політичні процеси європейського Нового часу. Голландська та англійська буржуазні революції XVI–XVII ст. основні течії соціально-політичної думки Нового часу. Перші теорії «природного права» та «суспільного договору» XVII ст.: Г. Гроцій, Б. Спіноза. Політико-правове вчення Т. Гоббса та його уявлення про всеохоплюючу державу. Дж. Локк та його політико-правова концепція як предтеча політичного лібералізму. Принципові відмінності концепцій Т. Гоббса та Дж. Локка. Політичні табори часів Англійської буржуазної революції: «індипенденти» (Дж. Мільтон), «левеллери» (Дж. Лільберн) та «діггери» (Дж. Уїнстенлі). Загальний буржуазно-демократичний тренд соціально-політичної думки XVII ст

Тема 8. Політична думка XVIII ст.: французьке Просвітництво та Американська революція.

Просвітництво як ментальний феномен та джерело соціальнополітичної думки. Велика Французька буржуазна революція. XVIII ст. та французьке Просвітництво. Історичне значення Просвітництва. Ідейно-політичні табори французького Просвітництва: поміркований, радикальний та революційно-демократичний, утопічно-комуністичний. Соціально-політичні концепції Вольтера, Д. Дідро, Ш. Л. Монтеск'є, К. А. Гельвеція, П. А. Гольбаха, Ж. Ж. Руссо. Велика Французька буржуазна революція та її політичні табори. Якобінці Ж.-П. Марат, М. Робесп'єр. Утопічні комуністи Е. Мореллі, Г. Маблі, Ж. Мельє, Г. Бабеф. Американська революція та війна за незалежність США. Вплив концепцій Дж. Локка, Французького Просвітництва та Французької революції на американську соціально-політичну думку. Федералісти та республіканці як ідейно-політичні табори Американської революції.

Соціально-політичні концепції «батьків-засновників» США О. Гамільтона, Дж. Адамса, Дж. Медісона, Т. Пейна, Т. Джефферсона, Б. Франкліна.

Змістовний модуль 3 – Соціально-політичні теорії XIX -XX століття.

Тема 9. Географічний детермінізм, соціал-дарвінізм та расоцентризм як напрями соціально-політичної думки XIX ст.

Натуралістична парадигма: географічна школа та її відгалуження – геополітика; соціальний дарвінізм та соціальна групова конфліктологія; расовоантропологічна (расоцентрична) школа. Історичні витоки географічної школи в соціології. Географічний детермінізм та географічна школа: Г. Т. Бокль, Л. Мечников та ін. Соціальний дарвінізм та соціальна групова конфліктологія: У. Беджгот, Л. Гумплович, У. Г. Самнер, Г. Ратценхофер та ін. Теорія суспільства як арени перманентної боротьби. Теорія соціальних груп та групової свідомості. Расово-антропологічна школа: Ж. А. Гобіно, Ж. В. Лапуж, О. Г. Аммон, Х. С. Чемберлен. Теорія ієрархії рас та їх ролі в історії. Расоцентризм та расизм, «антропосоціометричні» дослідження. Р. Кіплінг та його уявлення про «тягар білої людини».

Тема 10. Політичні ідеології та вчення Нового часу. Лібералізм та консерватизм.

Концептуальні засади політичних ідеологій: визначення поняття, природа, суспільні функції, класифікації. Доба Просвітництва як переддень класичних ідеологій. Предтечі лібералізму та консерватизму. Класичний лібералізм та його основні представники (І. Бентам, Б. Констан, Дж. С. Мілля). Особливості поглядів Дж. С. Мілля. Політичні та економічні

наголоси лібералізму. Еволюція лібералізму. Класичний консерватизм та його основні представники (Е. Берк, Ж. де Местр, Л. де Бональд). Консерватизм проти лібералізму. Цінності консерватизму, соціокультурний та політичний виміри консерватизму. Еволюція та метаморфози консерватизму.

Тема 11. Марксизм як система наукових та політико-ідеологічних поглядів. Соціалізм, комунізм та анархізм.

Марксизм як наукову та ідеологічну систему. Суспільні умови формування марксизму. Історичний матеріалізм як методологія дослідження економічних, соціальних, політичних реалій. Марксистська концепція суспільного устрою та рушійних сил розвитку суспільства: спосіб виробництва та суспільно-економічна формація. Марксистська класової структури суспільства, держави, класової боротьби та соціальної революції. Марксистська унітарна лінійно-стадіальна концепція соціальноісторичного процесу як прогресу та послідовної зміни суспільно-економічних формацій. Суспільні умови формування соціалізму як ідеології. Предтечі соціалістичної ідеології. Поняття та ціннісні наголоси соціалізму. Різновиди соціалізму. Соціалізм і комунізм. Утопічний соціалізм XIX ст.: К. А. Сен-Симон, Р. Оуен, Ш. Фур'є, Е. Кабе. Марксистський комунізм як різновид соціалізму.

Марксистське вчення про капіталізм, пролетаріат, пролетарську революцію, державу «диктатури пролетаріату», соціалізм та комунізм як фази комуністичної формації. Соціал-реформізм та становлення соціал-демократії, розкол у марксизмі та погляди на соціалізм Е. Бернштейна. Немарксистські різновиди соціалізму: Ф. Лассаль, В. Вейтлінг, О. Бланкі. Анархізм та його течії. П.-Ж. Прудон, мютюелізм. Анархокомунізм

Тема 12. Соціально-політичні теорії мас XIX – поч. XX ст. Цивілізаційний підхід до соціально-історичного процесу XIX– XX ст

Зв'язок теорії еліт та теорії мас у соціології та політології. Ставлення до мас у предтеч теорій еліт та мас класичної доби. Ф. Ніцше про «надлюдину». Психологічний напрямок в соціології та політології. Уявлення про натовп, основні риси натовпу, поведінку та ватажків натовпу, механізми навіювання та зараження у натовпі за Г. Ле Боном, Г. Тардом, С. Сігеле. Теорія наслідування Г. Тарда та інстинктивізм У. Мак-Дугала. Теорія навіювання В. Бехтерева. Психоаналітична теорія З. Фрейда. Теорія «героїв та натовпу», революційного натовпу. Роль мас в історії за концепціями Г. Ле Бона та Х. Ортегі-і-Гасета. Класичні теорії мас: марксистська та консервативно-елітістська. Проблематика ролі мас, еліт та вождів в історії.

Поняття «цивілізація», «культура», їх співвідношення. Цивілізаційний підхід до соціально-історичного процесу. Циклізм як методологічна засада цивілізаційного підходу. Порівняння цивілізаційного та формаційного підходів. Поняття локальних цивілізацій та заперечення принципу єдності загальносвітового розвитку з позицій циклізму історії. Цивілізаційноциклічні теорії: М. Данілевський, О. Шпенглер, А. Дж. Тойнбі. Протиставлення культури і цивілізації. Теорія пасіонарності Л. Гумільова у світлі цивілізаційного підходу. Концепція А. Дж. Тойнбі про рушійні сили локальних цивілізацій та формула «виклик – відповідь».

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль I. Історія зарубіжної політичної думки: стародавній період.										
Тема 1. Соціально-політична свідомість Стародавнього світу	8	2	2		4	12	2	-		10
Тема 2. Політична думка стародавнього Сходу	8	2	2		4	10	-	-		10
Тема 3. Політична думка доби європейської Античності: Стародавня Греція, Стародавній Рим та антична філософія історії	8	2	2		4	10	-	-		10
Разом за змістовим модулем 1	24	6	6		12	32	2	-	-	30
Змістовний модуль 2 – Середньовіччя та Новий час.										
Тема 4. Політична свідомість, думка та філософія історії доби Середньовіччя	8	2	2		4	10	-	-		10
Тема 5. Політична думка доби європейського Відродження і Реформації	10	2	2		6	10	2	-		8
Тема 6. Політична думка початку Нового часу: Н. Макіавеллі, Ж. Боден, утопічні комуністи	10	2	2		6	11	2	-		9
Тема 7. Політична думка XVII ст.: голландські та англійські мислителі	10	2	2		6	10	-	2		8
Тема 8. Політична думка XVIII ст.: французьке Просвітництво та Американська революція	10	2	2		6	8	-	-		8
Разом за змістовим модулем 2	48	10	10		28	49	4	2		43

Змістовний модуль 3 – Соціально-політичні теорії XIX -XX століття.										
Тема 9. Географічний детермінізм, соціал-дарвінізм та расоцентризм як напрями соціально-політичної думки XIX ст	12	2	2		8	10	-	2		8
Тема 10. Політичні ідеології та вчення Нового часу. Лібералізм та консерватизм	12	2	2		8	11	-	2		9
Тема 11. Марксизм як система наукових та політико-ідеологічних поглядів. Соціалізм, комунізм та анархізм	12	2	2		8	11	2			9
Тема 12. Соціально-політичні теорії мас XIX – поч. XX ст. Цивілізаційний підхід до соціально-історичного процесу XIX– XX ст	12	2	2		8	11		-		9
Разом за змістовим модулем 3	48	8	8		32	37	2	-		35
ІНДЗ*										
Усього годин	120	24	24		72	120	8	6		106

* – за наявності

5. Теми практичних занять

Перерахувати години для Заочної форми

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Соціально-політична свідомість Стародавнього світу. Міф та епос як найдавніші форми відображення дійсності й світосприйняття в умовах первісного та раннього класового суспільства. Релігійний світогляд та його відмінності від міфологічного. Джерела міфологічного та релігійного світогляду. Завдання: проаналізувати космоцентризм, теоцентризм та антропоцентризм. Зробити доповідь на тему: Перші цивілізації та рабовласницький устрій Стародавнього світу.	2	-
2	Тема 2. Політична думка стародавнього Сходу. Домінанти давньосхідної соціально-політичної думки. Пам'ятники соціально-політичної думки у Стародавньому Єгипті та цивілізаціях Месопотамії: апологія влади та нерівності. Релігійно-політичні вчення Стародавній Індії: «Веди», «Махабхарата», «Закони Ману», «Артхашастра», буддизм, джайнізм.	2	-

	Завдання: охарактеризувати основні течії зосередження соціально-політичної думки Стародавнього Китаю: конфуціанство, моїзм, легізм, даосизм. Зробити доповідь на тему: Концепція війни Сунь Цзи		
3.	Тема 3. Політична думка доби європейської Античності: Стародавня Греція, Стародавній Рим та антична філософія історії. Особливості європейської Античності на тлі визначальних історичних процесів Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Проаристократична та продемократична течії в історії становлення соціально-політичної думки Стародавньої Греції. Республіканський та імператорський Рим: особливості соціальнополітичної думки. Рим та раннє християнство. Соціально-політична концепція Цицерона. Завдання: проаналізувати Ідеальну державу Платона. Зробити доповідь на тему: Парадигми бачення соціально-історичного процесу, закладені у античності: песимістично-регресистська, оптимістично-прогресистська та циклічна.	2	-
4.	Тема 4. Політична свідомість, думка та філософія історії доби Середньовіччя. Середньовіччя як історична доба та феодалізм як суспільноекономічний та політичний устрій. Поширення християнства у Середземноморському регіоні та у Європі як один з визначальних соціально-історичних процесів доби. Початок світоглядних змін на фоні кризи рабовласництва. Релігійна свідомість та філософія історії раннього християнства та католицизму. Завдання: проаналізувати становлення теологічного бачення суспільства. Представити головні положення соціально-політичного вчення раннього християнства. Зробити доповідь на тему: Середньовічні ересі.	2	
5.	Тема 5. Політична думка доби європейського Відродження і Реформації. Доба Відродження (Ренесансу), Реформації та початок Нового часу європейської історії. Зміна світоглядної парадигми: ментальне розкріпачення та «вихід світського з тіні церковного»: секуляризація. Основні напрямки соціальної філософії доби Відродження. Завдання: визначити значення творчості гуманістів Відродження для розвитку соціального пізнання. Проаналізувати суспільно-політичні бачення представників Реформації: М. Лютера, Ж. Кальвіна, Т. Мюнцера. Представити доповідь на тему: постановка проблематики «піраміди влади» та «добровільного рабства»	2	-
6.	Тема 6. Політична думка початку Нового часу: Н. Макіавеллі, Ж. Боден, утопічні комуністи. Політико-державний напрямок соціальної філософії початку Нового часу. Поява раціоналістичних концепцій політики: Н. Макіавеллі. Завдання: проаналізувати погляди Н. Макіавеллі на народ, суспільство, державу, владу, фігуру правителя, політичну боротьбу та публічну політику. Представити сутнісні характеристики макіавеллізму. Зробити доповідь на тему: Утопічний комунізм: «проекти майбутнього» Т. Мора та Т. Кампанелли.	2	
7.	Тема 7. Політична думка XVII ст.: голландські та англійські	2	2

	мислителі. Основні суспільно-політичні процеси європейського Нового часу. Голландська та англійська буржуазні революції XVI–XVII ст. основні течії соціально-політичної думки Нового часу. Перші теорії «природного права» та «суспільного договору» XVII ст. Завдання: проаналізувати думки Г. Гроцій, Б. Спінози, Т. Гоббса та його уявлення про всеохоплюючу державу. Визначити суть політико-правової концепції Дж. Локка. Окреслити принципові відмінності концепцій Т. Гоббса та Дж. Локка. Зробити презентацію на тему: Загальний буржуазно-демократичний тренд соціально-політичної думки XVII ст.		
8.	Тема 8. Політична думка XVIII ст.: французьке Просвітництво та Американська революція. Просвітництво як ментальний феномен та джерело соціальнополітичної думки. Велика Французька буржуазна революція. XVIII ст. та французьке Просвітництво. Історичне значення Просвітництва. Ідейно-політичні табори французького Просвітництва: поміркований, радикальний та революційно-демократичний, утопічно-комуністичний. Соціально-політичні концепції «батьків-засновників» США О. Гамільтона, Дж. Адамса, Дж. Медісона, Т. Пейна, Т. Джефферсона, Б. Франкліна. Завдання: проаналізувати соціально-політичні концепції Вольтера, Д. Дідро, Ш. Л. Монтеск'є, К. А. Гельвеція, П. А. Гольбаха, Ж. Ж. Руссо. Федералісти та республіканці як ідейно-політичні табори Американської революції.	2	
9.	Тема 9. Географічний детермінізм, соціал-дарвінізм та расоцентризм як напрями соціально-політичної думки XIX ст. Натуралістична парадигма, соціальний дарвінізм та соціальна групова конфліктологія; расово-антропологічна (расоцентрична) школа. Історичні витоки географічної школи в соціології. Географічний детермінізм та географічна школа. Расоцентризм та расизм, «антропосоціометричні» дослідження. Р. Кіплінг та його уявлення про «тягар білої людини». Завдання: проаналізувати соціальний дарвінізм на прикладах праць У. Беджгот, Л. Гумплович, У. Г. Самнер, Г. Ратценхофер та ін. охарактеризувати суть расово-антропологічної школи. Привести приклади спроб реалізації теорії ієрархії рас в історії.	2	2
10.	Тема 10. Політичні ідеології та вчення Нового часу. Лібералізм та консерватизм. Концептуальні засади політичних ідеологій: визначення поняття, природа, суспільні функції, класифікації. Доба Просвітництва як переддень класичних ідеологій. Предтечі лібералізму та консерватизму. Класичний лібералізм та його основні представники. Завдання: визначити особливості поглядів Дж. С. Мілля. Політичні та економічні наголоси лібералізму. Проаналізувати цінності консерватизму, соціокультурний та політичний виміри консерватизму.	2	2
11.	Тема 11. Марксизм як система наукових та політико-ідеологічних поглядів. Соціалізм, комунізм та анархізм. Марксизм як наукова та ідеологічна система. Суспільні умови	2	

	формування марксизму. Історичний матеріалізм як методологія дослідження економічних, соціальних, політичних реалій. Суспільні умови формування соціалізму як ідеології. Різновиди соціалізму. Завдання: проаналізувати утопічний соціалізм XIX ст.: К. А. Сен-Симон, Р. Оуен, Ш. Фур'є, Е. Кабе.		
12.	Тема 12. Соціально-політичні теорії мас XIX – поч. XX ст. Цивілізаційний підхід до соціально-історичного процесу XIX– XX ст Психологічний напрямок в соціології та політології. Уявлення про натовп, основні риси натовпу, поведінку та ватажків натовпу, механізми навіювання та зараження у натовпі. Проблематика ролі мас, еліт та вождів в історії. Поняття локальних цивілізацій та заперечення принципу єдності загальносвітового розвитку з позицій циклізму історії. Цивілізаційноциклічні теорії. Завдання: проаналізувати зв'язок теорії еліт та теорії мас у соціології та політології. Проаналізувати, що говорить Ф. Ніцше про «надлюдину».	2	-

6. Теми семінарських занять
(не передбачено)

7. Теми лабораторних занять.
(не передбачено)

8. Самостійна робота.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (д.в.)	Кількість годин (з.в.)
1	Тема 1. Соціально-політична свідомість Стародавнього світу. Охарактеризувати міфи та епоси як найдавніші форми відображення дійсності. Проаналізувати різницю між релігійним світоглядом та міфологічним.	4	10
2	Тема 2. Політична думка стародавнього Сходу. Ознайомитися з релігійно-політичними вченнями Стародавньої Індії: «Веди», «Махабхарата», «Закони Ману», «Артхашастра», буддизм, джайнізм.	4	10
3	Тема 3. Політична думка доби європейської Античності: Стародавня Греція, Стародавній Рим та антична філософія історії. Ознайомитися з концепціями стоїцизму, евідемонізму, утилітаризму, гедонізму, філософією кініків. Римські стоїки: Сенека, Епіктет, Марк Аврелій. Філософія історії та її зародження у добу Античності..	4	10
4	Тема 4. Політична свідомість, думка та філософія історії доби Середньовіччя. Проаналізувати релігійну свідомість та філософію історії раннього християнства та католицизму.	4	10
5	Тема 5. Політична думка доби європейського Відродження і Реформації.	6	8

	Проаналізувати загальні наголоси та визначити основних представників філософії Відродження.		
6	Тема 6. Політична думка початку Нового часу: Н.Макіавеллі, Ж. Боден, утопічні комуністи. Проаналізувати суспільно-політичну концепцію Ж. Бодена.	6	9
7	Тема 7. Політична думка XVII ст.: голландські та англійські мислителі. Надати характеристику політичних таборів часів Англійської буржуазної революції: «індипенденти» (Дж. Мільтон), «левеллери» (Дж. Лільберн) та «діггери» (Дж. Уїнстенлі).	6	8
8	Тема 8. Політична думка XVIII ст.: французьке Просвітництво та Американська революція. Визначити вплив концепцій Дж. Локка, Французького Просвітництва та Французької революції на американську соціально-політичну думку.	6	8
9	Тема 9. Географічний детермінізм, соціал-дарвінізм та расоцентризм як напрями соціально-політичної думки XIX ст. Проаналізувати «антропосоціометричні» дослідження.	8	8
10	Тема 10. Політичні ідеології та вчення Нового часу. Лібералізм та консерватизм. Проаналізувати класичний консерватизм та думки його основних представників (Е. Берк, Ж. де Местр, Л. де Бональд).	8	9
11.	Тема 11. Марксизм як система наукових та політико-ідеологічних поглядів. Соціалізм, комунізм та анархізм. Систематизувати матеріали з теорії анархізму.	8	9
12.	Тема 12. Соціально-політичні теорії мас XIX – поч. XX ст. Цивілізаційний підхід до соціально-історичного процесу XIX– XX ст Дослідити ставлення до мас у предтеч теорій еліт та мас класичної доби. Визначити проблематики ролі мас, еліт та вождів в історії	8	9
ВСЬОГО		72	106

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Детально до теми (та/або Компетентності, результати навчання, що формуються)	Кількість годин
Moral Foundations of Politics (Моральні засади політики). • Опис: Курс Єльського університету, що аналізує ключові політичні теорії епохи Просвітництва та сучасності (Марксизм, Суспільний договір).	PH07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.	Відповідно до програми курсу

Дуже часто має українські субтитри. Платформа та доступ: Coursera. Обирайте опцію "Audit the course" (Прослухати курс), щоб отримати доступ до навчальних матеріалів безкоштовно. Посилання: https://www.coursera.org/learn/moral-politics		
---	--	--

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

Критерієм оцінки певного курсу буде обсяг за кредитами. Тобто, 1 кредит (30 годин) 100% виконаних завдань буде оцінюватись в 10 балів. Здобувач отримав сертифікат на платформі – 1 кредит, виконав 88% від запропонованих завдань. Якщо здобувач отримав лише 88% – це 9 балів до дотичної теми або змістового модуля.

До самостійної роботи відноситься: [1] – підготовка до лекцій, практичних занять; [2] – написання рефератів/презентацій, есе; [3] — підготовка до дискусій та колоквиумів.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні даної навчальної дисципліни застосовуються словесний, наочний, практичний методи навчання: читання лекції, опрацювання текстів основних робіт дослідників, робота з навчальною та спеціальною літературою, індивідуальні консультації.

Словесні та наочні методи навчання (лекційні заняття; опитування; консультування; доповіді та мультимедійні презентації);

Практичні (опрацювання матеріалу шляхом підготовки доповідей, аналітичних матеріалів тощо);

Колективне та індивідуальне опрацювання завдань (колективне обговорення, обговорення проблемних питань та результатів самостійної роботи).

Для розв'язання учбово-професійних завдань навчальної дисципліни застосовано комплексний підхід до діяльності у процесі навчання. Використовуються класичні дидактичні методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (лекція-пояснення, бесіда, контроль, самоконтроль, взаємоконтроль і т.п.)

Основні форми (методи) проведення занять – це різні типи лекцій, а також практичні заняття – теоретичне обговорення питань, дискусія, конференція, співбесіда, реферативна форма, презентація.

10. ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Засоби діагностики якості освіти включають в себе поточний, періодичний та підсумковий контроль.

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, захист рефератів/презентацій, доповідь; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (можливо тестування, контрольне опитування).

Підсумковий контроль: Іспит

Критерії оцінювання результатів навчання:

Опитування на занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-4	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел.
	5-10	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
Виконання рефератів за однією із запропонованих тем; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (довіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	3	Доповідь та презентація самостійними, але не опрацьована актуальність, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	4-5	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, усно здобувач пояснює матеріал невпевнено, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами.
	6-8	Доповідь та презентація виконані самостійно, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, містить посилання на джерела, хоча здобувач іноді недостатньо вміло в усній формі може сформулювати деякі положення доповіді.

	9-10	Доповідь та презентація виконані самостійно, актуальність розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні ґрунтовні судження, підкріплені доказами, містить посилання на джерела.
Контрольна робота	0	Відповіді неправильні (у тестових роботах)
	0-10	Контрольна робота (опитування) за кожним змістовним модулем.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Базові наукові категорії соціологічної теорії суспільства та соціальних змін.
2. Типологізація та агенти соціальних змін.
3. Поняття, структура та функції світогляду.
4. Історичні форми світогляду: міфологічний, релігійний та філософський.
5. Етапізація історії розвитку соціально-політичного знання.
6. Методи вивчення історії соціально-політичної думки.
7. Соціально-політична думка Стародавнього Сходу: Єгипет та Месопотамія.
8. Соціально-політична думка Стародавнього Сходу: Давня Індія.
9. Соціально-політична думка Стародавнього Сходу: Давній Китай.
10. Цивілізаційно-світоглядні відмінності Стародавнього Сходу та європейської Античності.
11. Аристократична лінія соціально-політичної думки Стародавнього Греції.
12. Соціально-політичне вчення Платона.
13. Демократична лінія соціально-політичної думки Стародавнього Греції.
14. Політичне вчення та погляди на суспільство Аристотеля.
15. Соціально-політична думка Стародавнього Риму.
16. Філософія історії у Стародавній Греції й Стародавньому Римі.
17. Геродот та Фукидід як родоначальники історичної науки.
18. Циклічна модель зміни форм правління Полібія.
19. Релігійна свідомість християнства та християнська філософія історії.
20. Соціально-політичні вчення докатолицьких «батьків церкви».
21. Соціально-політичне вчення Ф. Аквінського.
22. Соціально-політичні думки у християнських єресях.
23. Соціально-політична думка Візантії та середньовічного Арабського Сходу.
24. Соціально-політична думка Реформації та утопічного комунізму початку Нового часу.
25. Соціально-політичні концепції Н. Макіавеллі та Ж. Бодена.
26. Соціально-політичні концепції Г. Гроція та Б. Спінози.
27. Соціально-політична думка часів Англійської буржуазної революції XVII ст., концепції Т. Гоббса та Дж. Локка.
28. Суспільно-політичне значення доби та ідейно-політичні табори французького Просвітництва.
29. Соціально-політичні концепції поміркованого табору французького Просвітництва.
30. Соціально-політичні концепції радикального, революційного та утопічно-комуністичного таборів французького Просвітництва та революції.
31. Ідейно-політичні табори Американської революції та соціально-політичні концепції їх представників.
32. Філософія історії Нового часу та доби Просвітництва.
33. Суспільні передумови та методологічні засади становлення соціології як науки.
34. Класифікації суспільств та ідеологічні погляди Г. Спенсера.
35. Географічна школа, соціальний дарвінізм та соціальна групова конфліктологія.
36. Расово-антропологічна школа.
37. Класичні політичні ідеології XIX ст. та суспільні умови їх виникнення.
38. Лібералізм та консерватизм XIX ст., їх подальша еволюція.
39. Марксистська концепція класової структури суспільства, держави, класової боротьби та соціальної революції.
40. Соціалізм як ідеологія та його різновиди.
41. Марксистське комуністичне вчення.
42. Немарксистські концепції соціалізму XIX ст.
43. Анархізм, його різновиди та головні представники.
44. Початок окреслення та інституціоналізація політології як науки.
45. Соціально-політичні концепції А. де Токвіля.
46. Соціально-політичні концепції Г. Гегеля.
47. Теорії еліт Г. Москі та В. Парето, концепція політичних груп А. Бентлі.

48. Концепції олігархізації політичних партій.
49. Постановка питання про маси у наукових та ідеологічних конструкціях. Маси, натовпи та ватажки у теоріях Г. Ле Бона і Г. Тарда.
50. Теорія політики Макса Вебера.
51. «Реалістичні» тенденції в політичній науці.
52. Теорії інституціоналізму.
53. Біхевіоралістичні теорії політики.
54. Розвиток і конституювання основ політологічної науки.
55. Нормативні теорії влади і демократії.
56. Теорії системного та структурно-функціонального аналізу політики.
57. Компаративний і комунікативний аналіз політики.
58. Теорії політичної модернізації: від інституціоналізму до раціоналізму.
59. Технократично-сцієнтичні концепції політичного розвитку.
60. Постсистемні підходи до аналізу політики.
61. Ф. Ніцше про «надлюдину».
62. Теорія наслідування Г. Тарда та інстинктивізм У. Мак-Дугала.
63. Теорія навіювання В. Бехтерева.
64. Психоаналітична теорія З. Фрейда.
65. Теорія «героїв та натовпу», революційного натовпу.
66. Роль мас в історії за концепціями Г. Ле Бона та Х. Ортегі-і-Гасета.
67. Класичні теорії мас: марксистська та консервативно-елітістська. Проблематика ролі мас, еліт та вождів в історії.
68. Циклізм як методологічна засада цивілізаційного підходу.
69. Поняття локальних цивілізацій.
70. Цивілізаційноциклічні теорії. Протиставлення культури і цивілізації.
71. Концепція А. Дж. Тойнбі про рушійні сили локальних цивілізацій та формула «виклик – відповідь».
72. Ідейно-політичні табори французького Просвітництва: поміркований, радикальний та революційно-демократичний, утопічно-комуністичний.
73. Соціально-політичні концепції Вольтера, Д. Дідро, Ш. Л. Монтеск'є, К. А. Гельвеція, П. А. Гольбаха, Ж. Ж. Руссо.
74. Якобінці Ж.-П. Марат, М. Робесп'єр. Утопічні комуністи Е. Мореллі, Г. Маблі, Ж. Мельє, Г. Бабеф.
75. Федералісти та республіканці як ідейно-політичні табори Американської революції.
76. Соціально-політичні концепції О. Гамільтона, Дж. Адамса, Дж. Медісона, Т. Пейна, Т. Джефферсона, Б. Франкліна.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ

		Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2					Змістовний модуль №3					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	Іспит 20	100
5	5	5 Модульний контроль №1	6	6	6	6	6 Модульний контроль № 2	8	9	9	9 Модульний контроль №3		

12. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

Пехник А.В. Робоча програма курсу «Історія зарубіжної політичної думки» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 «Політологія».

14. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Історія зарубіжних політичних вчень: частина 1. Політичні вчення стародавнього сходу і античності : навчальний посібник / С.Г. Вонсович. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2021. – 160 с.
2. Історія світової соціально-політичної думки (донауковий та класичний етап) / А. М. Фесенко, В. О. Чорна, Л. В. Броннікова, Б. Б. Бондарець. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2022, 68 с.
3. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. Т.2. XX – початок XXI ст. 598 с.
4. Історія політичної думки : підручник. У 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів : Новий світ, 2017. Т. 1 : Від зародження до початку XX ст. 403 с. ; Т. 2 : XX – початок XXI ст. 598 с. https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Istoriia_politychnoi_dumky_pidruchnyk_u_2-kh_t_Tom_2_XX_pochatok_XXI_st.pdf?

Додаткова:

1. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. Історія політичних вчень : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
2. Бортнікова О. Г. Взаємодія релігії і політики: теорія і методологія: монографія. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Паливода А. В. [вид.], 2017. 337 с.
3. Воронянський О. В. Політичні інститути: механізм формування в конкурентному середовищі. *Сучасне суспільство*. 2014. Вип. 1. С. 15–28. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/cuc_2014_1_4.pdf
4. Історія вчень про державу і право : підручник / за ред. проф. Г. Г. Демиденка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 256 с.
5. Історія політичної думки : навч. посіб. / уклад. Карасевич А. О. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. 651 с.
6. Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. Н. М. Хоми [В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.]. – Львів: Новий Світ-2000, 2015. – 766 с.
7. Кирилюк Ф. М. Історія зарубіжних політичних вчень Нової доби : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 414 с.
8. Марчук В. П., Марчук Г. В. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім "Персонал"», 2009. 480 с.
9. Себайн Дж. Г., Торсон Т. Л. Історія політичної думки / пер. з англ. Київ : Основи, 1997. 838 с. <http://litopys.org.ua/istpolit/ipd.htm>
10. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія : підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 472 с.

15. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України.
2. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
3. <http://www.info-library.com.ua/books.html> – Електронна бібліотека підручників.